

ПІДГОРОДИНСЬКА АНАСТАСІЯ ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗШУКУ ОСОБИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Питання щодо розшуку під час кримінального провадження є досить актуальними і такими, що потребують детального визначення, оскільки законодавець не надає ні тлумачення даної категорії, ні визначає його видів. В науці існує велика кількість визначення поняття «розшук». Так, В.А. Лукашов під розшуком розуміє пошукову діяльність, спрямовану на встановлення об'єктів, індивідуально-визначені ознаки яких у даний момент невідомі (наприклад, злочинця, якого слід спочатку встановити, отримати якісь конкретні відомості про його особистість [1, с. 6]; розуміємо, виходячи з аналізу кримінального процесуального законодавства, що дії, спрямовані на встановлення місця знаходження відомої особи, також є розшуком. Залежно від території розповсюдження пошукових дій розшук поділяється на наступні види: *внутрішньодержавний* (місцевий, що проводиться в межах юрисдикції територіального органу поліції; державний – в межах території певної держави; регіональний, який здійснюється в межах одного або кількох регіонів, округів, краю, провінції, декількох областей, штату)[2, с. 46]; *міждержавний розшук* – це комплекс оперативно-розшукових, розшукових, інформаційно-довідкових, сигнальних та інших заходів, які здійснюються на територіях країн-учасниць СНД за ініціативою правоохоронних органів однієї з зазначених країн з метою встановлення, арешту та видачі (екстрадиції) осіб, які переховуються від дізнання, слідства, суду та виконання вироку суду, з'ясування місцезнаходження та долі безвісно зниклих людей, осіб, які втратили зв'язки з близькими родичами, встановлення місцезнаходження громадян, які ухиляються від виконання рішень судів за позовами, встановлення особи за невідомими трупами та невідомих людей (10.12.2010 р. між державами-членами СНД було укладено Договір про міждержавний розшук осіб, який був підписаний Україною, однак процедура укладання міжнародного договору не була завершена, тому чинності для України останній не набув); *міжнародний розшук* – розшук, який оголошується Генеральним секретаріатом Інтерполу, проводиться і припиняється в країнах-членах Інтерполу, а також становить собою суму пошукових заходів і дій, що починаються на території кожної з країн силами і засобами поліції з дотриманням національних правових норм і відомчих розпоряджень, проведених на прохання НЦБ однієї з країн або за дорученням Генерального секретаря Інтерполу і при його координуючій участі [2, с. 48]. Визначення будь-якого з видів розшуку у кримінальному процесуальному законодавстві відсутні.

Хочу також звернути увагу на відмежування за змістом таких понять, як «оголошення» та «перебування» у міжнародному розшуку, сформоване у судовій практиці. Останнє органічно пов'язане з проблематикою ч. 6 ст. 193 КПК України і стосується розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою за відсутності підозрюваного, обвинуваченого. Так, слідчий суддя, суд може розглянути клопотання про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою та обрати такий захід за відсутності підозрюваного, обвинуваченого, лише у разі, коли прокурором, крім наявності підстав, передбачених статтею 177 КПК України, буде доведено, що підозрюваний, обвинувачений оголошений у міжнародний розшук [3]. Виникає питання, а з якого моменту вважається, що особу оголошено у розшук? Який обсяг процесуальних дій є достатнім для розуміння цього питання? У судовій практиці сформувалось такі основні позиції з цього питання. Перша позиція пов'язана з необхідністю виконання мінімального обсягу дій, а саме винесення постанови про оголошення підозрюваного у міжнародний розшук та внесення відповідних відомостей до ЄРДР [4], або тільки постанови (яка вважається належною та достатньою обставиною для підтвердження факту оголошення у міжнародний розшук у розумінні вимог ст. 281 КПК України та ч.6 ст. 193 КПК України [5]). Інша позиція пов'язана ще й з необхідністю здійснення, крім вищесказаних дій, скерування постанови про міжнародний розшук до НЦБ Інтерполу в Україні. Так, в ухвали Апеляційної палати ВАКС вказується, що «фактично ж дата винесення органом досудового розслідування постанови про оголошення підозрюваного в міжнародний розшук, її скерування з відповідними матеріалами до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України і є початком перебування особи в міжнародному розшуку в розумінні вимог ст. 281 КПК України, та є доказами міжнародного розшуку в розумінні вимог ч.6 ст. 193 КПК України. При цьому скерування даної постанови до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України є одним із можливих шляхів міжнародного розшуку, тобто є лише засобом фактичного виконання (реалізації) постанови слідчого (детектива) про оголошення особи у міжнародний розшук [6]. В ухвалі АП ВАКС від 02.10.2019 вказано, що постанова про оголошення у міжнародний розшук підозрюваного разом із супровідним листом про її направлення до Робочого апарату Укрбюро Інтерполу в Україні свідчить про факт учинення детективами НАБУ тільки окремих незавершених дій, спрямованих на оголошення особи у міжнародний розшук. Оскільки в матеріалах провадження відсутні докази отримання НАБУ підтвердження запиту до Генерального Секретаріату Інтерполу або в НЦБ Інтерполу відповідної країни, то прокурор не довів факту перебування підозрюваного в міжнародному розшуку [7].

Відповідь на вищевказане проблемне питання, вважаємо, необхідно формулювати з урахуванням виду розшуку. Так, міжнародний розшук пов'язаний з існуванням і функціонуванням Інтерполу. Генеральний Секретаріат, визначений ст. 26 Статуту Міжнародної організації

кримінальної поліції (Інтерполу), як повноважний постійно діючий орган, який, на підставі висновків Комісії з контролю за файлами, приймає рішення про видання циркулярного повідомлення і відображення інформації про розшук в інформаційній базі Інтерполу. Цей момент є важливим і ним не можна нехтувати. У даному випадку підтримую позицію О. Татарова [7], І.Бойка [8, с. 11] про те, що саме з вищевказаним моментом необхідно пов'язувати оголошення особи у міжнародний розшук. Процедура, яка передувє виданню циркулярного повідомлення (винесення постанови, внесення відповідної інформації до ЄРДР, скерування матеріалів до НЦБ Інтерполу в Україні) представляє собою процес ініціації оголошення у міжнародний розшук. Також вважаю, що оголошення особи у розшук на підставі постанови слідчого є достатнім тільки у випадку, якщо йдеться про внутрішньодержавний розшук, що узгоджується зі ст. 281 КПК України. Процедура оголошення в міждержавний розшук також пов'язана із низкою процесуальних дій, які здійснюються слідчим за законодавством України (зокрема відповідно до ст. 281 КПК України). Зважаючи, що рішення про необхідність його здійснення приймається на національному рівні (тобто ініціюється), однак кінцеве рішення залежить від волі і позиції компетентних органів іноземної держави, оскільки потребує узгоджених дій від останніх, то на національному рівні можна казати саме про процес ініціації. У даному випадку важливим є укладання міжнародних договорів між державами, зокрема й двосторонніх, які б враховували національні особливості співрацюючих держав, важливою є деталізація і уточнення кримінального процесуального порядку у КПК України.

На ще один важливий аспект звертає увагу у своїй доповіді суддя Третьої судової палати ККС ВС. Так, якщо під час розгляду справи постанове питання про те, чи були підстави для прийняття слідчим суддею ухвали про спеціальне досудове розслідування, і з'ясується, що таких підстав не було, то під сумнів буде поставлена допустимість доказів, отриманих під час зазначеного розслідування. Суддя також звернув увагу на законодавче непорозуміння в ситуації, коли особа вважається оголошеною в міжнародний розшук лише тоді, коли Інтерпол опублікував щодо неї «червону картку» – розшук підозрюваного, обвинуваченого, засудженого для подальшої екстрадиції. Для розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в порядку ч.6 ст. 193 КПК України необхідні докази оголошення особи в міжнародний розшук – тобто публікація «червоної картки». І це замкнене коло. Суди самостійно не можуть вирішити це питання [9].

Підсумовуючи вищевикладене, зауважу, що в кримінальному процесуальному законодавстві України відсутня належна процесуальна регламентація процесуального порядку оголошення особи в міжнародний розшук, не визначений момент, з якого особа вважається оголошеною в міжнародний розшук, існує термінологічний хаос, що призводить до помилок у правозастосуванні, сприяє формуванню суперечливої судової практики та порушенню прав особи. Зазначені проблеми повинні бути вирішені на законодавчому рівні.

Список використаної літератури:

1. Лукашов В.А. Розыскная работа органов внутренних дел. М., 1986.
2. Лешукова І.В. Поняття і правові основи розшуку злочинців, який здійснюється в системі Інтерполу. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Вип.22, 2003. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2003_22_12.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Ухвала Апеляційної Палати Вищого антикорупційного суду від 28.08.2020 р., справа № 991/2607/20 URL: www.reyestr.court.gov.ua/Review/89564337
5. Ухвала Апеляційної Палати Вищого антикорупційного суду від 10.02.2020 р., справа № 757/24173/19-к URL: www.reyestr.court.gov.ua/Review/87573704
6. Ухвала Апеляційної Палати Вищого антикорупційного суду від 22.01.2020 р., справа № 910/227/19 URL: www.reyestr.court.gov.ua/Review/87148110
7. Татаров О. Національні особливості оголошення особи в міжнародний розшук. URL: https://zib.com.ua/ua/142393nacionalni_osoblivosti_ogoloshennya_osobi_v_mizhnarodniy_roz.html
8. Бойко І.І. Застосування кримінально-процесуального примусу в екстрадиційному процесі. Автореф. дис.канд.юрид.наук. Одеса, 2019. 20 с.
9. Питання щодо оголошення особи в міжнародний розшук має бути врегульовано на законодавчому рівні. URL: <https://supremecourt.gov.ua/>

Ключові слова: розшук, міжнародний розшук, міждержавний розшук, міжнародна правова допомога, міжнародне співробітництво, Інтерпол.

Ключевые слова: розыск, международный розыск, межгосударственный розыск, международная правовая помощь, международное сотрудничество, Интерпол.

Key words: search, international search, interstate search, international legal assistance, international cooperation, Interpol.

ПОЖАР ВАДИМ ГЕОРГІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ РОЗУМНИХ СТРОКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Важливим етапом у реформуванні інституту закриття кримінального провадження було чітке визначення у профільному законі підстав закриття кримінального провадження та порядку їх застосування як органами досудового слідства, так і судом. Разом з тим, не всі його положення сприймаються беззаперечно позитивно, а деякі питання взагалі залишилися поза увагою законодавця, чим викликають часом